

Wśród liter, głosek i sylab

-

Wśród liter, głosek i sylab

ĆWICZENIE: Paralaksa - gramatoluby

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

ĆWICZENIE: Paralaksa - gramatoluby

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Głoski, litery, samogłoski, spółgłoski i sylaby – wszystkie te nazwy już znasz. Sprawdź, co już wiesz, przypomnij sobie wiadomości i poznaj nowe.

Ćwiczenie 1

W podanych wyrazach policz litery i głoski. Wpisz ich liczbę w odpowiednie rubryki tabeli.

Wyraz		Litery		Głoski
domek				
krzak				
chłopczyk				
dziewczynka				

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Jedna, dwie...

Ćwiczenie 2

Przeczytaj starannie podane niżej zdanie, a następnie przepisz je do zeszytu. Kilka głosek zapisano tu za pomocą dwóch liter. Znajdź je i wypisz.
„W Szczebrzeszynie chrząszcz brzmi w trzcinie, strząsa skrzydła z dżdżu, a trzmiel w puszczy, tuż przy Pszczynie, straszny wszczyna szum”.

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem pt. „Nasz sposób na głoski”. Dowiesz się, skąd się wzięły kreseczki i ogonki w polskim abecadle.

Trwa wczytywanie danych ..

Film dostępny pod adresem /preview/resource/RtovjjdGwnTF2

Nasz sposób na głoski

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Na początku pojawia się plansza: Nasz sposób na głoski. Następnie pojawia się animacja dotycząca historii znaków diakrytycznych w polskim alfabecie. Na końcu pojawia się plansza z napisami: czytała Zosia Murmyło. Scenariusz i realizacja Contentplus.pl na zlecenie Uniwersytetu Wrocławskiego w ramach projektu "E-podręczniki do kształcenia ogólnego", czerwiec 2015.

...a nawet trzy razem

> **Ćwiczenie 3**
>
> Po zapoznaniu się z filmem odpowiedz, w jaki sposób Polacy dostosowali 26 łacińskich liter do 40 dźwięków polskiej mowy.

Ćwiczenie 4

Wyjaśnij, dlaczego w języku polskim litery mają ogonki.

Ćwiczenie 5

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ciekawostka

Niektóre głoski w języku polskim zapisujemy dwojako: **ó**-**u**, **ch**-**h**, **rz**-**ż**, bo kiedy kształtowało się nasze pismo, istniało więcej głosek. Wyobraźcie sobie, że inaczej wymawiano **ó** niż **u**, różnie brzmiało **rz** i **ż**, a jeszcze na początku XX wieku słychać było różnicę między **ch** i **h**. Gdyby tak pozostało, uczniowie rzadziej popełnialiby błędy. Po prostu pisaliby tak, jak słyszą.

Ćwiczenie 7

W tabeli podano tylko podpowiedzi. Pomogą ci one odgadnąć hasła.

Podpowiedź	Hasło	Hasło
Podpowiedź		
np. Bałtyk		
przypuszczalnie		
pies myśliwski		
wytrzymałość, odporność		
zamrożona woda		
duża grupa ludzi		

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

- Wyjaśnij, czym różnią się pary wyrazów z poprzedniego zadania.
- Co by się stało, gdybyśmy uprościli naszą pisownię i zrezygnowali z podwójnego zapisu? Podyskutuj o tym w klasie.

Samodzielnie i do spółki

W języku polskim jest osiem samogłosek: **a**, **ą**, **e**, **ę**, **i**, **o**, **u** (**ó**), **y**. Jedną z samogłosek zapisujemy na dwa sposoby: **u** lub **ó**. Wszystkie inne głoski to spółgłoski np. **b**, **g**, **ć**, **m**, **k**, **ch**. Jest ich kilka razy więcej niż samogłosek.

> **Ćwiczenie 9**
>
> Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

> **Ćwiczenie 10**
>
> Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

> **Ćwiczenie 11**
> Które wyrazy łatwiej było odgadnąć: pozbawione samogłosek czy spółgłosek? Spróbuj wyjaśnić dlaczego.

Dwie twarze głoski i

Jedną z samogłosek jest **i**. Ale czy zawsze nią jest? Czasem **i** oznacza jedynie miękkość spółgłoski. Na przykład w wyrazie **nie** jest tylko jedna samogłoska – **e**, natomiast znak **i** oznacza, że **n** wymawiamy miękko: **ń**.

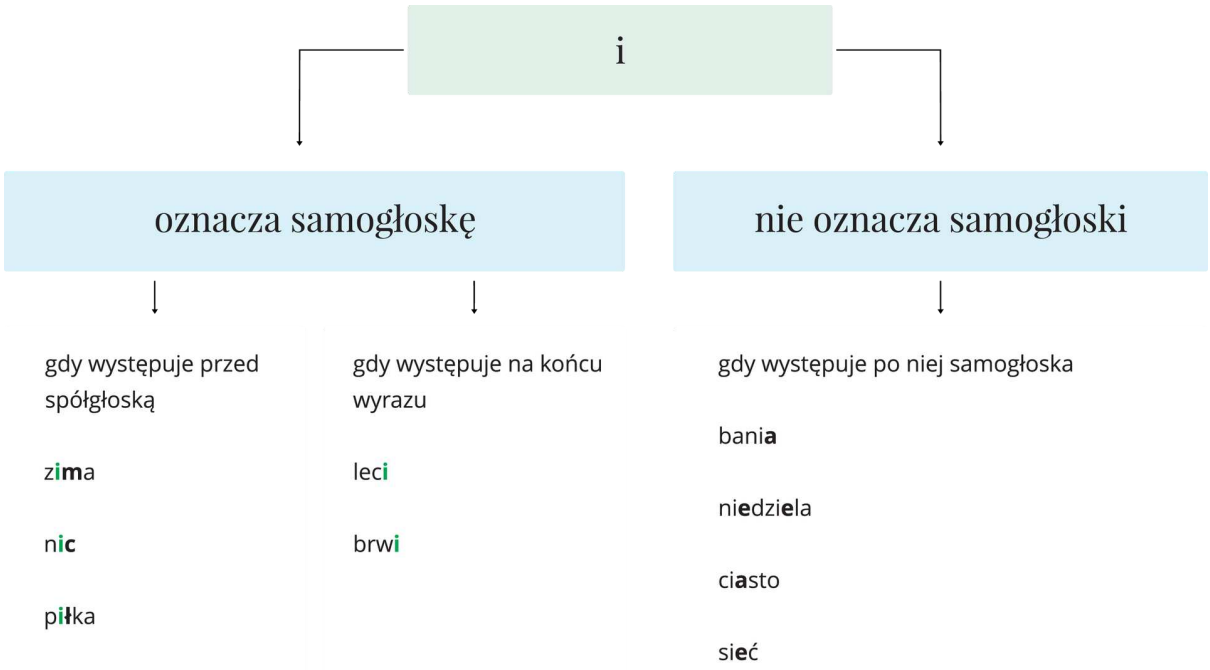

Głoska i

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Miękkość spółgłosek

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 13

Przy podanych wyrazach wypisz występujące w nich samogłoski. Każdą zapisz w oddzielnym polu, pamiętając o zasadach z ćwiczenia 11.

miasto - ....
film - .....
klisza - ....
cień - .....
dziadziuś - ....
blisko - ....
litera - ....

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 14

Podane wyrazy przepisz do zeszytu, a następnie podziel je na głoski. Wypisz samogłoski.

Wzór: książeczka – k-si-ą-ż-e-cz-k-a

- kisiel –
- silnie –
- pióro –
- miło –
- miś –
- ślicznie –

Jedna samogłoska = jedna sylaba

Polecenie 2

Przeczytaj rytmicznie wyliczankę.

Aby zachować rytm, możesz sobie pomóc np. klaskaniem.

„Siedzi diabeł koło krzaka
i się gapi na ślimaka.
Raz, dwa, trzy – wychodź ty!
Jak nie wyjdziesz, będzie draka,
diabeł wtedy zje ślimaka.”

Ćwiczenie 15

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 16

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 17

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Dziel śmiało

Wyrazy nie mieszczą się w danej linii? Trzeba je podzielić.
Zasady są proste:

1. **Nie dzielimy** wyrazów jednosylabowych, np. strzał, nawet jeśli są długie.
2. **Nie dzielimy** liter oznaczających jedną głoskę, np. cz, dz, sz.
3. Jeśli na granicy dwóch sylab znajduje się kilka spółgłosek, np. ka**rtk**a, to wyraz dzielimy w dowolnym miejscu. Uwaga: w drugiej sylabie musi być chociaż jedna spółgłoska, np. ka-rtka, kar-tka, kart-ka.
4. Wyrazy podzielne tylko w jeden sposób, np. przed-miot, pań-stwo, mają zaznaczone miejsce podziału w słowniku ortograficznym, np. przed•miot, pań•stwo albo przed/miot, pań/stwo.
5. Jeśli na granicy dwóch sylab znajdują się dwie identyczne spółgłoski, to koniecznie trzeba je rozdzielić, np. pa**n-n**a.

Ćwiczenie 18

Zaproponuj, jak można podzielić na sylaby podane wyrazy: „różdżka”, „bazgrze”, „malwa”, „krasnal”. Zapisz swoje propozycje tutaj lub w zeszycie.

Wzór: płaszczka

- pła-szczka,
- płasz-czka,
- płaszcz-ka.

Ćwiczenie 19

Jaś nie potrafił przenieść niektórych wyrazów i dlatego zostawił puste miejsca w tekście, który przygotował do gazetki przyrodniczej. Pomóż mu wykonać to zadanie i wpisz poprawnie podzielone słowa: *białe*, *zębów*, *cieńsze*, *grubość*, *mniejsza*.

Nieduże chrząszcze z rodzaju *Cyphochilus* posiadają idealnie .....-
..... pancerzyki – bielsze niż mleko, śnieg, szkliwo .....-
..... i większość innych stworzonych przez naturę jasnych substancji.
Jednocześnie pancerzyki te są wielokrotnie .....-
..... niż jakiekolwiek produkowane przez człowieka materiały. Okazało się, że .....-
..... pokrywy chrząszcza jest około dziesięciu razy .....-
..... niż grubość ludzkiego włosa.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.